

Kotaselän tuulivoimahanke

Ilmatar Kotaselkä Oy
YVA- ja kaavamenettely

Poronhoitolain 53§:n mukainen neuvottelu

Aika	1.6.2023 klo 14:00-16:00
Paikka	Nuorittan nuorisotalo (Nuorittantie 76) ja Teams etäkokous
Osallistujat	Juha Parkkinen Kiimingin paliskunta
	Juha-Matti Pohjola Kiimingin paliskunta
	Jari Jussila Kiimingin paliskunta
	Petri Erkkilä Kiimingin paliskunta
	Marja Anttonen Paliskuntain yhdistys (Teams)
	Olli-Matti Tervaniemi Metsähallitus (Teams)
	Minna Takalo Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus (Teams)
	Jarmo Pohjola Oulun kaupunki (Teams)
	Matti Konttinen Oulun kaupunki (Teams)
	Olli-Pekka Nevalainen Ilmatar Energy Oy
	Jussi Mäkinen Ilmatar Energy Oy
	Kalle Reinikainen AFRY Finland Oy
	Tiina Huotari AFRY Finland Oy
	Ismo Vendelin AFRY Finland Oy
	Heini Remes AFRY Finland Oy
	Henna Tihinen AFRY Finland Oy (Teams)

Käsiteltävät asiat

1. Kokouksen avaus

Ismo Vendelin (AFRY) toivotti kaikki tervetulleiksi kokoukseen ja avasi kokouksen. Osallistujat esittäytyivät toisilleen.

2. Puheenjohtajan ja sihteerin valinta

Puheen johtajaksi valittiin Minna Takalo (ELY). Tiina Huotari (AFRY) laatii muistion.

3. Hanketoimijan puheenvuoro (Ilmatar)

Olli-Pekka Nevalainen (Ilmatar) esitteli Ilmattaren toimintaa. Jussi Mäkinen (Ilmatar) kertoi Kotaselän hankkeen taustaa. Vuonna 2021 Ilmattaren toimesta otettiin yhteyttä muutamiin maanomistajiin. Kuitenkin toisen yrityksen toimesta käynnistettiin tuulivoima-alueen kaavoitus nykyiselle Kotaselän alueelle, joka oikaisuvaatimuksen kautta keskeytettiin. Maanomistajien toiveesta hanketta lähdettiin syksyllä 2022 viemään eteenpäin Ilmattaren toimesta ja kaava-aloite on nyt

hyväksytty. Tällä hetkellä ympäristövaikutusten arvioinnin ohjelma ja YVA-prosessiin liittyvät selvitykset ovat AFRY:llä työn alla.

4. Hankkeen tilannekatsaus (AFRY)

Huotari esitteli hankkeen vaihtoehdot ja kuvasi YVA-prosessin nykytilanteen. Hankkeen YVA-ohjelmaa viimeistellään ja se jätetään yhteysviranomaiselle elo-syyskuussa 2023. Vendelin kertoi hankealuetta ympäröivästä asutuksesta ja muista ympäröivistä hankkeista ja avasi kaavoituksen taustoja hankkeessa. Vendelin nosti esille vireillä olevan Pohjois-Pohjanmaan Energia- ja ilmastovaihemaakuntakaavan luonnoksen, jossa Kotaselän hankealueen keskelle sijoittuu kaavaluonnoksessa merkinnällä tv-3 osoitettu potentiaalinen tuulivoimaloiden alue. Vendelin korosti, että työssä ollaan hankkeen alkuvaiheessa. Selvityksiä tehdään tällä maastokaudella ja selvitysten tulosten perusteella voidaan hankkeen toteutusvaihtoehtoihin tehdä tarvittaessa tarkennuksia.

5. Porotalousselvityksen alustava esittely (AFRY)

Kalle Reinikainen (AFRY) aloitti kuvaamalla ja kertomalla, miksi me olemme paikan päällä neuvottelemassa. Tarkoituksena on kirjata poronhoidon nykyinen tilanne, ja kuvata missä ollaan ja mitä tuleman pitää. Reinikaisen mukaan tuulivoimapuiston hanketoimija on yksi elinkeinonharjoittaja ja toinen elinkeinonharjoittaja on porotalous. Tästä syystä on tarpeellista selvittää, millaiselle alueelle hanketta suunnitellaan. Porotalousselvityksen tueksi haetaan tilastoaineistoa paliskunnan toiminnasta ja kartta-aineistoa laidunkiertoa kuvaavaa TOKAT-aineistoa Paliskuntain yhdistykseltä ja keskustellaan porojen liikkumisen nykyisestä seurannasta pantojen avulla. Pantaseurantadatojen avulla voidaan myös saada tietoa porojen nykyisistä liikkeistä. Nykyisiä liikkeitä voidaan verrata TOKAT-aineiston laidunaluetietoihin.

Poronhoitoselvitys tehdään osana YVA-prosessia ja samalla käydään keskustelua paliskunnan ja hanketoimijan välillä. Kiimingin paliskunnan alueella on vireillä monia tuulivoimahankkeita, joten selvityksessä on tärkeää tarkastella kokonaisuutta.

Kollajan ja Oijärven paliskuntien on hyvä olla tietoisia hankkeesta ja sen tilanteesta, jotta mahdolliset paliskuntiin kohdistuvat vaikutukset voidaan havaita.

Tämänhetkisen tiedon mukaan hankealue sijoittuu syyslaidunalueelle ja hankkeen itäosassa on myös kevät- ja kesälaidunalueita. Syyskieron ja kevätkierron keskeinen reitti kulkee hankealueen läpi. Hankealueella on talvi- ja jäkälälaidunalueita, joten alue on TOKAT-aineiston

perusteella poronhoidon käytössä. Reinikainen korosti, että rakentamisaikaiset vaikutukset ovat myös tarkastelussa mukana.

Poronhoitoseelvitystä kootaan ja täydennetään koko YVA-prosessin ajan. YVA-ohjelmassa kuvataan selvityksen rakenne. Tarkasteltavat kokonaisuudet ovat vaikutukset porolaitumiin, vaikutukset porojen laidunnukseen, vaikutukset poronhoitoon, porovahingot (liikenteessä tai hankealueella), vaikutukset poron terveyteen ja hyvinvointiin, sosioekonomiset vaikutukset ja vaikutukset kannattavuuteen sekä vaikutukset poronhoitokulttuuriin. Reinikainen muistutti, että jokainen paliskunta on omanlaisensa ja poronhoidon huomiointi hankkeessa on "käsiyötä" eli räätälöitävä joka hankkeeseen tarvittavassa laajuudessa ja sopivin painopistein.

Valmis seurantatieto ja tiedot laidunalueiden sijainnista auttavat aina nykytilan arvioinnissa. Arviointi ulotetaan koko hankkeen elinkaareen rakentamista toiminta-aikaan ja edelleen purkamiseen. Poronhoidon osalta on tärkeä käydä keskusteluja heti hankkeen alkuvaiheessa, jotta tarvittavat asiat osataan huomioida hyvissä ajoin. Avoimuus ja luottamuksen syntyminen ovat ensiarvoisen tärkeitä kaikille osapuolille.

6. Kiimingin paliskunnan kannanotto

Poroisäntä Juha Parkkisen (Kiimingin paliskunta) mukaan Kiimingin paliskunta on uuden asian edessä, sillä hanke tulee laidun- ja vasomisalueelle. Porojen kierrot kulkevat hankealueen läpi ja koska paliskunnan rajat ovat aitaamattomia, on riski, että poronhoitoalueen eteläräjältä porot liikkuvat paliskunnan alueen ulkopuolelle.

Jari Jussilan (Kiimingin paliskunta) mukaan Kotaselän hanke sijoittuu kapealle alueelle paliskunnan rajan ja Iijoen väliin. Tästä syystä suhtautuminen on haastavaa etenkin, kun tässä vaiheessa on vaikea tietää hankkeen vaikutuksia.

Takalo kysyi Reinikaisen näkemystä porojen karkaamiseen paliskunnan alueen ulkopuolelle ja mahdollisuuksia sen välttämiseen. Reinikaisen mukaan teoreettisia vaihtoehtoja sen estämiseksi ovat esimerkiksi riistapellot ja aitaaminen. Reinikaisen mukaan viranomaisten toimet koetaan poronhoidon kannalta uhkana, mikäli karkaamistapauksissa syntyy vahinkoa muulle maankäytölle.

Juha-Matti Pohjolan (Kiimingin paliskunta) mukaan eteläraja aiheuttaa jo tällä hetkellä haasteita.

Takalo kysyi, onko paliskunta havainnut porovaikutuksia jo rakennetusta sähkönsiirron reitistä Kotaselän alueella. Jussilan mukaan suuria vaikutuksia ei ole havaittu muualla kuin sähkökeskuksen kohdalla. Takalon mukaan porot usein hyödyntävät sähkönsiirron johtoaueita liikumiseen pohjoisessa. Parkkisen mukaan porot otetaan täällä

etelämpänä tarhoihin. Parkkisen mukaan sähkönsiirron reittejä olisi hyvä pystyä hyödyntämään porojen siirtämiseen. Takalon mukaan hankealueen läheisyyteen sijoittuva Fingridin voimajohtohanke Petäjaiskoski-Nuojuankangas on hyvä ottaa huomioon muissa hankkeissa.

7. Paliskuntain yhdistyksen puheenvuoro

Marja Anttonen (Paliskuntaryhdistys) aloitti muistuttamalla, että tuulivoimahankkeiden vaikutus alueen poroihin ja porotalouteen on edelleen epävarmaa. Tällä hetkellä ollaan rakentamassa Pahkakosken tuulivoimapuistoa. Anttonen tiedostaa Kiimingin paliskunnan huolen sen jälkeen rakennettavan Kotaselän hankkeen osalta. Paliskunta on pieni ja siellä on paljon muuta maankäyttöä ja rakennetaan uutta. Anttosen mukaan muissa paliskunnissa on havaittu ja tutkimustietoaakin on, että porot eivät vaso keväällä tuulivoimapuistojen alueella, eivätkä laidunna tuulivoimapuiston alueella kesällä vasojen kanssa. Syyslaidunalueelle sijoittuvan tuulivoimapuiston alueelta porot tulevat normaalia aiemmin talvilaidunalueelle, eli eivät jää rykimäaikana laiduntamaan tuulivoimapuistoon, kuten ennen toiminnan aloittamista. Anttosen mukaan on huomioitava, että laidunmaiden vähetessä paliskunnassa porojen laidunnuskäytössä oleva maa-ala vähenee ja sen käytettävyys heikkenee muun maankäytön tullessa alueelle, minkä seurauksena laitumet kuluvat herkemmin. Tämä johtaa paliskunnan teurastuoton ja kannattavuuden heikkenemiseen. Lisäksi on otettava huomioon, että mikäli aiotaan rakentaa esteaita poronhoitoalueen rajalle, on tiedostettava, että aidat ohjaat poroja ja porot kuluttavat kulkiessaan aidan vierustoja. Tämä kuluttaa edelleen laidunresurssia. Etenkin pienen paliskunnan alueella tällainen on kriittistä. Anttonen tunnisti myös Kiimingin paliskunnan esille nostaman huolen porojen liikkumisesta paliskunnan ja samalla poronhoitoalueen etelärajan ulkopuolelle.

Anttonen nosti esiin, että Kiimingin paliskunnan alueelle suunnitellaan myös Mustasuo-Tynnyrikorven tuulivoimapuistoa, joka on myös nostettava esille tarkastelussa. Konttisen mukaan kaavoitusaloite on hyväksytty kaupungilla. Takalon mukaan, kun YVA-ohjelma on kuultu, hanke on virallisesti vireillä.

Anttosen mukaan voimajohtojen vaikutusmekanismeissa yksi huoli on tällä hankealueella siinä, että lisääntykö ulkopuolisten kelkkailu raivaustuilla voimajohtoreiteillä. Tämä aiheuttaa häiriötä ja vahinkoa viimeisilään tiineenä oleville vaatimille, jotka myös herkästi luovat vasansa. Tällä alueella ei ole vielä kuitenkaan tietoa liikkuvatko porot alueella kyseiseen aikaan. Puiden kaataminen lyhyeen kantaan, kulkureittien raivaaminen ja luiskat ja sillat ojien ylityksissä helpottavat poromiesten liikkumista voimajohtoaueilla.

Anttosen mukaan kannattaa harkita paikkatietojen (TOKAT) täydentämistä esimerkiksi pantatiedoilla hankkeen eri vaiheissa, mikäli niitä on saatavilla. Anttosen mukaan tämä on kuitenkin paliskunnan

mietittävässä oleva asia. GPS-panta-aineistojen kuvaamassa tiedossa on kyse yksityisen omaisuuden, eli porojen liikkeiden kuvaamisesta. Toki karttoja tällaisesta aineistosta voi tehdä tarvittaessa esimerkiksi ainoastaan viranomaiskäyttöön. Anttosen mukaan vaikutusten arviointi on varmasti haastavaa. Lisäksi pienellä paliskunnalla on varmasti huolia lukuisten hankkeiden takia.

8. Keskustelu

Parkkinen kysyi, onko hankealueen tiestöstä vielä tietoa. Nevalaisen mukaan ensisijaisesti käytetään olemassa olevaa tieverkkoa.

Nevalainen kertoi Anttosen esille nostamaan GPS-pantaseurantaan liittyen, että viereisessä Pahkakosken hankkeessa on sovittu 17 pannan hyödyntämisestä sekä Pahkakosken että Kotaselän hankkeissa. Kyseisistä pannoista saadaan tietoa porojen liikkumisesta alueella noin kahdelta vuodelta. Yhteensä pantoja on noin 20, mutta niistä 2–3 on mykinä.

Jussilan mukaan liikennemäärät alueella tulevat väistämättä kasvamaan rakentamisen aikana ja sen jälkeen, mikä tekee alueen rauhatomaksi porojen kannalta. Anttosen mukaan onnettomuuksista ei myöskään välttämättä ilmoiteta asianmukaisesti. Anttonen toivoo Ilmattaren teroittavan rakentajille, että onnettomuuksista ilmoitetaan paliskunnalle. Talvilaidunalueille sijoittuvissa tuulivoimapuistoissa teiden auraaminen ohjaa poroja kulkemaan päätiestölle, mikä johtaa liikennevahinkojen lisääntymiseen. Korkeat aurauspenkat haittaavat poronhoitajien liikkumista teiden yli moottorikelkoilla.

Jussila kysyi, onko Kotaselän läpi kulkevasta tiestä tarkoitus tehdä päätie myös Pahkakosken hankealueelle. Nevalainen tarkensi, että kokonaisuudessaan Pahkakosken hankealueelle on kolme kulkureittiä. Raskasliikenne kulkee Kiimingistä Yli-Iihin lähtevän seututien 849 kautta Saikarakankaan yksityiselle ja edelleen hankealueelle muun tiestön rajoitteiden takia.

Anttonen kysyi, aletaanko Pahkakoskea rakentamaan nyt syksyllä. Nevalaisen mukaan rakentaminen on tarkoitus aloittaa syksyllä. Anttosen mukaan, siitä saadaan hyvää tietoa myös Kotaselän hanketta ajatellen.

Takalon mukaan poronhoitolaki ei ELY-keskusta varsinaisesti koske, mutta he ovat neuvottelussa mukana, koska poroelinkeinon huomiointi liittyy Kotaselän tuulivoimahankkeen YVA-prosessiin. Koska kyseessä on valtion maita, ollaan poronhoitolain 53§ mukaisessa neuvottelussa. Takalo pyysi valtion maiden edustajaa eli Metsähallitusta ja sen jälkeen myös Oulun kaupunkia esittämään omat puheenvuoronsa hankkeeseen liittyen.

Olli-Matti Tervaniemi (Metsähallitus) on mukana valtion maiden edustajana. Tervaniemi ei ota tässä kantaa hankkeeseen, vaan se tapahtuu lausuntovaiheessa. Tervaniemen mukaan kaksi voimalapaikkaa on alustavan tarkastelun mukaan merkitty valtion maiden alueelle. Metsähallitus odottaa myös Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaavan kaavoitusmerkintää Kotaselän aluetta koskien. Vendelinin mukaan Energia- ja ilmastovaihekaavoituksen kaavaluonnoksessa on merkintä "tv-3 Potentiaalinen tuulivoimaloiden alue" Kotaselän hankealueen keski-osassa. Tervaniemen mukaan Metsähallitus pitää herkkänä asiana sitä, miten hankealue huomioidaan maakuntakaavassa.

Matti Konttisen mukaan (Oulun kaupunki) kaupungin puolesta ei ole tässä vaiheessa erityistä sanottavaa. Oulussa ei ole valmiiksi rakentuneita tuulivoimahankkeita vaan kaikki seitsemän kaupungin alueelle sijoitettavaa hanketta ovat eri vaiheissa. Missään näissä ei ole päästy kaavaehdotusvaiheeseen. Konttinen korostaa, että tällä hetkellä on tärkeä löytää hyviä käytäntöjä poroelinkeinojen huomioimiseen hankkeessa. Konttinen toivoo, että vuorovaikutusprosessin avulla päästään hyvään lopputulokseen. Jarmo Pohjolalla (Oulun kaupunki) ei ollut lisättävää Konttisen puheenvuoroon.

Takalon mukaan on hyvä, että hankkeen ennakkoneuvottelu on pidetty kevättalvella ja jo nyt ollaan poronhoitolain 53§ mukaisen neuvottelun äärellä varhaisessa vaiheessa hanketta. Takalo nosti esiin, että hankealueen lähellä on asutusta ja on mahdollista, että tällä alueella porot ovat tottuneet ihmistoimintaan.

Takalo pyysi tarkentamaan muut hankkeet YVA-ohjelmaan. Poroselvityksen karttoihin Takalo pyysi koko paliskunnan alueen esittämistä, jotta saadaan kuva koko paliskunnan tilanteesta.

9. Muut asiat

Muita asioita ei noussut esille.

10. Jatkosta sopiminen

Vendelinin mukaan seuraava neuvottelu on tarkoitus järjestää siinä vaiheessa, kun konsultilla on tarkempi tieto nykytilasta ja vaikutusten arviointit ovat pääpiirteissään valmiina.

11. Neuvottelun päättäminen

Neuvottelu päätettiin kello 15.29.